

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

до проекту Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо перших кроків дерегуляції бізнесу шляхом страхування цивільної відповідальності»

1. Обґрунтування необхідності прийняття акта

За останні 10 років в Україні зареєстровано 730 456 пожеж, що в середньому складає більше 73 тисяч випадків на рік. Унаслідок цих пожеж загинуло 28 тисяч 220 людей і 16 тисяч 884 людини було травмовано. Тільки прямі збитки, завдані пожежами, склали понад 12 мільярдів гривень, а загальні матеріальні втрати – біля 50 мільярдів гривень.

Збитки від таких катастроф і аварій потребують компенсації у вигляді виплат постраждалим, виділення коштів для ліквідації наслідків, покриття шкоди, завданій юридичним особам. В кожному випадку основний тягар лягає на органи влади, і, відповідно, на бюджет, причому із кожним роком це обходиться державному та місцевим бюджетам все дорожче. Стягнути збитки із безпосередніх винуватців часто стає неможливим через відсутність коштів, судову тяганину і навіть штучне банкрутство.

На відміну від нашої практики відшкодування витрат за рахунок бюджету світовий досвід спирається на широке залучення до процесів гарантування відшкодування збитків системи страхування. Європейський досвід уже тривалий час базується на достатньо ефективній моделі, коли страхування є обов'язковою умовою для тих, хто проводить бізнес, стикаючись періодично із ризиковими обставинами. Всі, хто експлуатує об'єкти, де потенційно може виникнути аварійна ситуація, страхують свою відповідальність перед потенційними потерпілими. Тим самим, забезпечується надійна гарантія, що постраждалі отримають відшкодування збитків.

У європейських країнах починаючи із 80 - 90 років ХХ століття набуло розвитку страхування відповідальності суб'єктів господарювання за шкоду, що може бути заподіяна навколишньому середовищу, життю, здоров'ю та майну третіх осіб внаслідок проведення господарчої діяльності цих суб'єктів. На початку 2000-х в країнах ЄС був рекомендований і впроваджується стандартний пакет страхових послуг BOP57 (business owners policy) для підприємств малого та середнього бізнесу. Цей пакет передбачає, що для малих та середніх підприємств є доцільним страхування наступних ризиків:

- ✓ екологічного характеру, пов'язаних із можливими збитками навколишньому природному середовищу в результаті діяльності таких підприємств;
- ✓ цивільної відповідальності щодо компенсації втрат від можливих аварій, пожеж, руйнування, що можуть виникнути як на території об'єкту малого або середнього бізнесу, чи внаслідок використання продукції, що виробляється на цих об'єктах;

- ✓ цивільної відповідальності щодо шкоди, яка може бути нанесена в результаті споживання продуктів та послуг, що виробляються на таких підприємствах (отруєння, шкідливий вплив хімічних речовин, тощо).

У багатьох країнах (Німеччина, Франція, інші) таке страхування є регламентованим в разі наявності на території такого підприємства пожежовибухонебезпечних речовин, об'єктів, використання яких може призвести до аварій екологічного та санітарно-епідеміологічного характеру, перелік яких визначений документом, визнаним Україною, а саме ДИРЕКТИВА 2012/18/ЄС ЄВРОПЕЙСЬКОГО ПАРЛАМЕНТУ ТА РАДИ ЄС від 4 липня 2012 року.

В Україні прийнято ряд актів законодавства, що забезпечують державне регулювання та нагляд за дотриманням зазначених правил. В першу чергу це Кодекс цивільного захисту України, який визначає головні принципи та механізми запобігання аварійним ситуаціям. У цьому Кодексі передбачено застосування системи страхування для захисту майнових інтересів суб'єктів господарювання і громадян від шкоди, яка може бути заподіяна внаслідок надзвичайних ситуацій, небезпечних подій або проведення робіт із запобігання чи ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій. Із 2002 діє обов'язкове страхування цивільної відповідальності суб'єктів господарювання за шкоду, яка може бути заподіяна пожежами та аваріями на об'єктах підвищеної небезпеки, включаючи пожежовибухонебезпечні об'єкти та об'єкти, господарська діяльність на яких може призвести до аварій екологічного і санітарно-епідеміологічного характеру, що регламентовано Постановою Кабінету Міністрів України від 16 листопада 2002 р. № 1788.

У той же час, якщо розглядати суб'єкти господарювання із середнім та/або незначним ступенем ризику, то у цьому сегменті законодавство, на жаль, не передбачає чітких гарантій щодо відшкодування збитків в разі виникнення аварій або пожеж в результаті ведення ними господарської діяльності. Запобігання аварійним ситуаціям базується на проведенні перевірок, що негативно позначається на веденні бізнесу, створює підґрунтя для корупційних діянь, потребує залучення великої кількості осіб, що здійснюють перевірки, кваліфікація яких часто викликає великі сумніви. Проте, найважливіше, постраждалі не мають гарантій щодо отримання компенсацій за отримані збитки.

Тому для вирішення зазначеної проблеми пропонується законодавчо запровадити умову, що якщо суб'єкти господарювання із середнім та/або незначним ступенем ризику укладуть договір страхування своєї відповідальності перед третіми особами, які можуть постраждати від діяльності цих суб'єктів, проведення перевірок відтермінується на досить тривалий термін до 6 - 10 років. А в разі настання аварії або пожежі, страховик, що застрахував таку відповідальність, виплачуватиме відшкодування постраждалим для компенсації їх збитків. У договорі страхування буде передбачено страховий захист від наступних категорій ризиків: техногенні аварії в результаті експлуатації обладнання; пожежі, що виникли на території суб'єкта господарювання; розлив та розсипання шкідливих речовин, що попали в органи дихання або на шкіру; споживання продуктів та послуг, що

виробляться на таких підприємствах, що призвело до отруєння або іншого шкідливого впливу; інші можливі ризики.

Для бізнесу таке страхування не буде обтяжливим, оскільки існуюча практика такого страхування не передбачає високі тарифи. У той же час, беручи до уваги можливі розміри збитків, в разі аварії або стихійного лиха, незначні кошти для придбання страхових полісів дозволять зекономити значні фінансові ресурси.

Запровадження запропонованої системи страхування створює передумови, що відповідають європейським нормам. Держава здійснює наглядові функції у більш цивілізований спосіб, погоджуючи основні базові умови щодо укладення договорів страхування, включаючи такі параметри як страхова сума, порядок здійснення виплат та інше. При цьому, держава в особі органів із регулювання надзвичайних ситуацій не втручається в бізнес-процеси, не обтяжує суб'єктів господарювання надмірними перевітками та штрафами.

2. Мета і цілі прийняття законодавчого акта

Проект Закону розроблено у порядку законодавчої ініціативи з метою посилення гарантій відшкодування збитків постраждалим в разі порушення суб'єктами господарювання вимог чинного законодавства щодо дотримання правил техногенної та пожежної безпеки.

Цілі проекту Закону:

- ✓ підвищення рівня соціального захисту населення у разі отримання шкоди життю та здоров'ю в результаті аварій і пожеж;
- ✓ забезпечення надійної гарантії щодо отримання відшкодування постраждалими від наслідків аварій та пожеж;
- ✓ покращення умов ведення бізнесу шляхом можливості усунення неефективного державного нагляду за його діяльністю;
- ✓ підвищення рівня відповідальності бізнесу за наслідки своєї діяльності.

3. Загальна характеристика та основні положення акта

Загалом проект акта спрямовано на:

- упорядкування процедури проведення перевірок суб'єктів господарювання щодо техногенної та пожежної безпеки;
- зменшення адміністративного тиску на суб'єкти господарювання шляхом скасування обов'язкових перевірок в разі наявності полісу страхування відповідальності перед третіми особами за шкоду, що може бути нанесена при експлуатації об'єктів підвищеної небезпеки;
- забезпечення гарантій щодо відшкодування шкоди, яку може бути заподіяно життю, здоров'ю, майну третіх осіб та навколишньому природному середовищу внаслідок небезпечної події на територіях, об'єктах нерухомості та/або об'єктах підвищеної небезпеки,

- включаючи пожежовибухонебезпечні об'єкти та об'єкти, господарська діяльність на яких може призвести до аварій екологічного та санітарно-епідеміологічного характеру;
- удосконалення механізму координації між відповідними органами нагляду, господарюючими суб'єктами та установами, що забезпечують надання фінансових послуг;
  - удосконалення процедури правового, організаційного та фінансового реагування на наслідки подій, що відбулись в результаті техногенних аварій та пожеж, зокрема щодо взаємодії із постраждалими;
  - гармонізацію законодавства України із законодавством Європейського Союзу у сфері безпеки об'єктів підвищеної небезпеки.

Проект Закону передбачає, що у разі наявності у суб'єкта господарювання із середнім та/або незначним ступенями ризику (крім підприємств, установ, організацій державної та комунальної форми власності, об'єктів підвищеної небезпеки, включаючи пожежовибухонебезпечні об'єкти та об'єкти, господарська діяльність на яких може призвести до аварій екологічного та санітарно-епідеміологічного характеру) діючого договору добровільного страхування цивільної відповідальності суб'єктів господарювання за шкоду, яка може бути заподіяна життю, здоров'ю, майну третіх осіб та навколишньому природньому середовищу внаслідок небезпечної події, що може виникнути на території та/або об'єктах нерухомості (далі — договір страхування відповідальності), періодичність проведення планових перевірок таких суб'єктів збільшується на строк дії договору страхування відповідальності, але не більше шести років поспіль — для суб'єктів господарювання із середнім ступенем ризику та не більше десяти років поспіль — для суб'єктів господарювання з незначним ступенем ризику.

Крім того, передбачені норми щодо інформування про укладання договору та щодо вимог до такого договору. Зокрема, страховик та суб'єкт господарювання подають інформацію про укладення договору страхування відповідальності суб'єкта господарювання центральному органу виконавчої влади, який здійснює державний нагляд у сфері техногенної та пожежної безпеки.

Договір страхування відповідальності укладається відповідно до заяви суб'єкта господарювання на підставі акта оцінки території та/або об'єкта нерухомості на відповідність вимогам техногенної та пожежної безпеки. В зазначеному акті визначається розмір орієнтовних збитків, які можуть виникнути в разі небезпечної події, що є підставою для визначення мінімальної страхової суми. Форма типового договору страхування відповідальності та форма заяви, затверджується органом, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг, за погодженням із центральним органом виконавчої влади, який здійснює державний нагляд у сфері техногенної та пожежної безпеки, форма акта оцінки території та/або об'єкта нерухомості на відповідність вимогам техногенної та пожежної

безпеки затверджуються центральним органом виконавчої влади, який забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері цивільного захисту, за погодженням із органом, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг. У разі дострокового припинення дії договору страхування відповідальності страховик протягом десяти робочих днів з дня припинення дії договору письмово повідомляє про це центральний орган виконавчої влади, який здійснює державний нагляд у сфері техногенної та пожежної безпеки.

На сьогодні суб'єкти господарювання в порядку реагування на надзвичайні ситуації техногенного та природного характеру розробляють план локалізації і ліквідації аварій. Таким чином, законодавство покладає на суб'єкта господарювання відповідальність за забезпечення захисту населення. Поданий законопроект посилює таку відповідальність із паралельним посиленням рівня гарантування отримання компенсації постраждалим за нанесену їм шкоду.

3. Стан нормативно-правової бази

Нормативно-правова база в цій сфері складається із Закону України «Про страхування», Закону України «Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності», Кодексу цивільного захисту України.

Реалізація цього законопроекту не потребує внесення змін до інших законодавчих актів.

5. Фінансово-економічне обґрунтування

Реалізація проекту Закону не потребуватиме додаткових витрат з Державного бюджету України. Проте, реалізація законопроекту дозволить забезпечити економію бюджетних коштів внаслідок скорочення витрат на проведення перевірок, а також по відшкодуванню збитків за рахунок бюджетних коштів.

5. Позиція зацікавлених сторін

З фахівцями Офісу ефективного регулювання, страховими об'єднаннями, представниками громадськості, та науковцями Українського науково-дослідного інституту цивільного захисту на робочих зустрічах (круглих столах) обговорено та схвалено положення проекту Закону, які зменшать регуляторний вплив на суб'єктів господарювання, зокрема зменшать кількість перевірок суб'єктів малого та середнього підприємництва.

6. Прогноз соціально-економічних та інших наслідків прийняття акта

Реалізація законопроекту сприятиме підвищенню ефективності нагляду у сфері техногенної та пожежної безпеки, збільшенню прозорості у діяльності суб'єктів господарювання, зменшенню рівня регуляторного тиску на бізнес, підвищенню рівня гарантій щодо відшкодування збитків постраждалими від аварій та пожеж.

Народні депутати України

Бєлькова О.В.

Гетманцев Д.О.

Горват Р.І.

Пузійчук А.В.

Железняк Я.І.

Кабаченко В.В.

Герус А.М.

Івченко В.Є.

Цимбалюк М.М.

Васильченко Г.І.

Василенко Л.В.

Шкрум А.І.

Семінський О.В.

Кисилевський Д.Д.

Аллахвердієва І.В.

Петруняк Є.В.

Кінзбурська В.О.

СЕДО ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ

Підписувач: Бєлькова Ольга Валентинівна
Сертифікат: 20B4E4ED0D30998C04000000779D2800A7EB6700
Дійсний до: 18.09.2020 0:00:00

Апарат Верховної Ради України
№ 178д9/1-2020/32120 від 17.04.2020

60414